

**Наставно уметничком већу
Факултета ликовних уметности, Београд
Сенату Универзитета уметности, Београд**

**Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта
*Боја - имагинација стварности. Однос портрета и сликарске медитације***

Изложба слика и цртежа

Кандидат: Јасминка Богдановић

Наставно уметничко веће Факултета ликовних уметности на седници одржаној 6.10. 2020. године донело је одлуку о формирању комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта кандидата Јасминке Богдановић, под називом:

Боја - имагинација стварности. Однос портрета и сликарске медитације

Изложба слика и цртежа

у саставу:

1. мр Добрица Бисенић, ред.професор ФЛУ
2. др уметности Зоран Граовац, ред.професор ФЛУ
3. др филозофије Саша Радојчић, ред.професор ФЛУ
4. др уметности Бранка Кузмановић, ред.професор ФПУ, Београд
5. др уметности Драгана Станаћев Пуача, ред.професор ФЛУ, ментор.

Комисија Наставно уметничком већу подноси следећи извештај:

Биографија

Јасминка Богдановић је рођена 1958. године у Нишу. Сликаство је студирала и дипломирала на Факултету ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду од 1977. до 1982. године. Постдипломске студије сликарства са магистратуром такође је завршила на истом факултету од 1982. до 1984. године. Докторске студије је уписала 2016. године на истом факултету.

Атеље Јасминка Богдановић у Базелу центар је њеног сликарског рада. У том простору одвија се низ различитих културних догађаја, изложби и иницијатива. Он представља својом вишегодишњом активношћу део културноуметничке сцене Базела и околине. Изложбе Јасминке Богдановић су праћене разговорима о њеном раду и уметности. Атеље Јасминка Богдановић ради у блиској сарадњи са атељеом *Doppelpunkt*.

Филозофске и естетске студије

1994 – 2000 *Troxler Institut*, Basel, CH

2007 – 2009 *Scala Basel*, Basel, CH

2011 – 2014 *Philosophicum Basel*, CH

Уметнички рад, стручне и професионалне активности

1982 – данас Члан УЛУС-а

1982 – данас Редовна излагања на самосталним и групним изложбама у Србији, Немачкој, Швајцарској, Холандији и Шведској

1982 – данас Интензивна пројектна сарадња са уметницима из различитих области уметности

1992 – данас Кулисе за позоришне представе и графички дизајн

1996 – данас Редовна предавања и семинари из историје уметности

2000 – данас Чланци о уметности, актуелним изложбама и уметницима у различитим часописима и књигама

Самосталне изложбе (избор)

- 2020 *Боја и поглед су трансцендентни. Боја погледа: поглед боје.* Галерија ГЛУ, Београд, RS
- 2019 *An der Schwelle einer von weit her vertrauten Welt,* Buchvernissage und Ausstellung. Goetheanum, Dornach, CH
- 2019 *Ausstellung und Buchvernissage.* Glashaus, Dornach, CH
- 2018 *Das Kind Europas – Kinder Europas.* Kulturzentrum Karlsplatz, Ansbach, DE
- 2016 *Stille Bilder – Gebets Schriften.* Atelier Jasminka Bogdanovic, Basel, CH
- 2015 *Wege des Lichtes.* Galerie Trotte, Arlesheim, CH
- 2013 *Im Blick des Anderen.* Goetheanum, Dornach, CH
- 2012 *Angeschaut.* Kulturforum, Laufen, CH
- 2011 *Farbansichten.* Orangerie, Basel, CH,
- 2006 *Ausstellung.* Rudolf Steiner Akademie, Holzen,
- 2005 *Ausstellung.* CG Hamburg, Hamburg, DE
- 2004 *Ausstellung.* Atelier Jasminka und Johannes, Basel, CH
- 2004 *Ausstellung.* Jacob Böhme Zweig, Basel, CH
- 1998 *Ausstellung.* Atelier Jasminka Bogdanovic, Basel, CH
- 1998 *Ausstellung.* Galerie Café Webstuhl, Hannover, DE
- 1998 *Ausstellung.* HdAg, Hamburg, DE
- 1996 *Ausstellung.* Schule für Tanz, Aesch, CH
- 1994 *Ausstellung.* Eurythmie – Schule, Den Haag, NL
- 1993 *Ausstellung.* Galerie Café Webstuhl, Hannover, DE
- 1992 *Ausstellung.* Galerie Forum Initiative, Hamburg, DE
- 1992 *Ausstellung.* Galerie Forum 3, Stuttgart, DE
- 1991 *Ausstellung.* Galerie Arche Nova, Hannover, DE
- 1987 *Ausstellung.* Galerie Pegasus, Basel, CH
- 1985 *Ausstellung.* Galerie Am Spalenberg, Basel, CH
- 1984 Изложба слика. Галерија Коларац, Београд, РС

Групне изложбе (избор)

- 2020 *Aufbruch ins Ungewisse*. Goetheanum, Dornach, CH
- 2018 *experience COLOUR*. Glasshouse Arts Centre, Stourbridge, GB
- 2017 *Eisblau – Zitronengelb – Purpur*. Voltahalle, Basel, CH
- 2016 *Oster – Ausstellung*. Galerie Rüttihubelbad, Walkringen, CH
- 2015 *Durch die Stille zum Licht*. Galerie Scala Basel, Basel, CH
- 2014 *Zyklus Kaspar Hauser*. Galerie Rüttihubelbad, Walkringen, CH
- 2014 Октобарски салон. Галерија „Џијета Зузорић“, Београд, РС
- 2013 *Werkstatt Begegnung Basel – Horstedt*. Atelier Doppelpunkt, Basel, CH
- 2012 *Das Drama der Wahrnehmung*. Philosophicum Basel, CH
- 2012 *Werkstatt Begegnung Basel – Belgrad*. Atelier Doppelpunkt, Basel, CH
- 2011 *See Colour!* Kulturzentrum, Järna, SE
- 2010 *Rot für den Kaspar*. Kaspar Hauser Festspiele, Ansbach, D
- 2010 *Rauminstallation Farbkreis – Experiment FARBE*. Goetheanum, Dornach, CH
- 2008 *Für den Kaspar*. Galerie Scala Basel, Basel, CH
- 2006 *Ich nit Mensch, ich Kaspar*. Galerie Reiterhof, Ansbach, DE
- 2005 *Hände*. Galerie Zangbieri, Basel, CH
- 2005 *Kunst in den Gängen*. RSSCH, Basel, CH
- 2004 *Bilder Ausstellung*. Atelier Jasminka + Johannes, Basel, CH
- 2002 *Tag der offenen Türen*. Atelier Jasminka + Johannes, Basel, CH
- 1999 *Übergang in das 21. Jahrhundert*. Kunsthalle, Lörrach, DE
- 1997 *Gemeinsam*. Kurzentrum, Bad Bevensen, DE
- 1987 – 1994 *Jährliche Ausstellungen*. HdAg, Hannover, DE
- 1986 *Ausstellung*. Schreinerei, Dornach, CH
- 1985 *Ausstellung*. Hofer Galerie, Basel, CH
- 1984 Изложба УЛУС-а. Марибор, Југославија
- 1984 Изложба УЛУС-а. „Цвета Зузорић“, Београд, Југославија, откуп једног цртежа, Град Београд

Уметнички пројекти (избор)

- 2019   Монографија: *Jasminka Bogdanović, Farbe und Porträt* CH / DE
- 2018   *experience COLOUR*. Glasshouse Arts Centre, Stourbridge, GB
- 2017   *Eisblau-Zitronengelb – Purpur*. Voltahalle, Basel, CH
- 2013   Josef Albers: *Interaction of color*. Philosophicum, Basel, CH
- 2012   *Kaspar Hauser, Drama der Wahrnehmung*. Philosophicum Basel, CH
- 2010 – данас   Über das *Ewige und Zeitliche in der Kunst. II Kunst im Gespräch*. Scala Basel, CH редовна, недељна предавања из уметности
- 2010   *Experiment FARBE – 200 Jahre Goethes Farbenlehre*. Goetheanum, Dornach, CH
- 2010 – 2012   *Podiumsgespräche*. Scala Basel, CH (разговори о актуелним темама)
- 2010 – 2011   *Experiment FARBE*. Humboldt Universität, Berlin, DE
- 2010 – 2011   See Colour! Järna, SE
- 2010 – 2011   *Experiment FARBE*. Документарни филм и каталог
- 2008   *Kaspar Hauser*. Scala Basel, CH (изложба слика, предавања, вече поезије)

Даље активности

- 2007 – 2017   Професор за предмет сликарства, цртежа и историје уметности на Akademie für Pädagogik. Dornach, CH
- 2002 – данас   Стручни водич уметничких путовања семинарског карактера
- 1999 – 2009   Наставник Ликовне уметности и Историје уметности у вишим разредима гимназије
- 1998 – данас   Стручни водич кроз музеје уметности
- 1996 – данас   Оснивање и спровођење различитих уметничких академија
- 1986 – 1991   Уметничка терапија сликарством, цртежом и сценографијом луткарског позоришта
- 1982 – данас   Уметнички семинари из сликарства, цртежа, скулптуре, Историје уметности и Теорија боја

Предмет истраживања

Предмет овог докторског уметничког пројекта је сложен. Рад истражује суштину уметничког представљања и слику као уметничку форму кроз садржај стварности боје, у апстрактним композицијама и садржај портрета, кроз поглед.

Има три целине, прва је *Имагинација и стварност – у миту, науци и уметности*; друга је *Боја имагинација стварности*, а трећа је *Однос портрета и сликарске медитације*.

У првом делу Јасминка Богдановић разматра: имагинативну митску свест и спајање мишљењих појмова са опажајним светом, по Томасу Гебелу као и по Дитеру Рудлофу; кроз мит и уметност – романтичарско схватање света Паула Клеа; уметничку имагинацију као начин спознаје код Рудолфа Штајнера; границу између реалног и имагинативног Каспара Давида Фридриха и кроз поетизацију боје у сликама из циклуса *У-Живо* као и сликама из циклуса *Прикази бојом*.

Затим однос науке и уметности: наука – уздизање из чулно-временског тражећи вечите законитости у божанској сфери вечности, уметност – одсликавање те божанске сфере у временском току, и то анализом својих *Молитвених записа*, надахнутих трошношћу времена у српским средњовековним списима. Феноменолошки прилаз уметности, кроз Гетеов метод истраживања – онога што егзистира у основи појава и интерпретација Томаса Гебела три Гетеове песме у екскурсу; уметност и чулни опажај по Рудолфу Штајнеру, Клаусу Думкеу; станица разум – трансестезија као и истовремени чулни опажај – синестезија; продубљивање доживљаја боје; паралелни ток Гетеових и личних премиса о бојама из круга боја; имагинација, инспирација и интуиција уметничког дела по Клаусу Думкеу.

Други део истражује боју: код романтичара Вилијама Тарнера; *Црне слике* Ада Ренхарда; материјалност боје, *Црне слике* и *Територије* Гинтера Умберга; *Боја таме* Јоханеса Онекена. Боја као срце сликарства: динамика боја у циклусима *Медитације боја*, назване *Тихе слике*, инсталацији *Звезда боја* и *Хоризонти*; боја слика саме себе у *Без назива*, из циклуса *Хоризонти*, *Погледи из боје* и *Молитвени записи*; динамика боје, без дефинисања до крајности: циклуси *Генеа* и *У-живо*; поетска читања боја<покрет>форма у циклусу *Генеа*; истраживање боје у *Експерименту БОЈА*, Инсталација *Звезда боја*, спој науке и уметности; *Ти мораш да промениш свој живот*, Рилкеов стих посвећен *Аполу Белведере* у Риму. Резултат истраживања Боја је трансцендента, Унутрашњи карактер боја, Боја- као слика, Боја- као сјај. Двоструки аспекти, у односу на њихово настајање, циклус *Медитације боја*; митска свест и чулни доживљај код Штајнера односно Гебела; циклус *Омаж Студеници*, посвећен фресци *Распеће*, на западном зиду Богородичине

цркве: *Космички, Христос на крсту, Грал, Велика субота и Еванђелист Јован*, до Боја-Имагинација стварности.

Трећи део о бићу боје, о процесима у природи у Гетеовој Доктрини о метаморфозама, Зашто уметност; Портрет – сликарски приступ личности; Пут уметничког стваралаштва ка

Ја сам; иконографске анализе Пабло Пикасо – слика човека и Марк Шагал – луталица између светова; Пабло Пикасо, *Аутопортрет* из 1901. године и *Аутопортрет* из 1906. године и Марк Шагал, *Аутопортрет с четкицама* и Марк Шагал, *Појава (Аутопортрет с Музом)*; упоредне иконографске анализе од *Благовести* Ел Грека до Шагалове *Појава (Аутопортрет с Музом)*; Марк Шагал, *Ка другој јасноћи, једна једина боја, боја љубави*. Сфера уметности – као да јесте: аутопортрети, иконографске анализе *Слике из давнина* и *Аутопортрет II*.

Феномен Рембрант: Рембрант као узор; *Аутопортрет III*, Поглед је трансцедентан; *Рембрант – Рус?* Сусрет – светови се додирују; иконографска анализа Рембрантове слике *Аутопортрет са два круга*: Анализа слике – садржај и форма се прожимају; Прозирне границе између чулног и натчулног; Спознајни ступњеви Рембрантовог *Аутопортрета са два круга*.

Феномен поглед: У сусрету са средњевековним фрескама Рашке школе; Манастир Студеница, Манастир Сопоћани, Манастир Милешева, *Бели Анђео*; Поглед и светлост, Светлост као супстанца живота; Платон о виђењу као трочланом светлосном акту; *Farben sind Taten des Lichtes, Taten und Leiden* Goethe. Поглед продира из дубине – Метода мог рада – Отворена структура слике даје утисак незавршеног; Портрети деце; Биографија у сликама; Поглед – светлосни извор лика; Прелаз од спољашњег ка унутрашњем виђењу, иконографска анализа четири портрета *Жилбер Уберсакс*; Портрет *Констанца Брефин - Алт*, Портрет *Биргит Ебел*, Портрет *Кристин Бонвин* и упоредне анализе четири Портрета Вернера Барфода. Сажимање рада: Светлост, боја и поглед, Питала сам се, Галерија ликова, Боја погледа – поглед боје.

Основне хипотезе

Основна хипотеза од које Јасминка Богдановић полази је: *Боја је жива супстанца света која има своје законитости*.

Теоријски контекст овог научно уметничког истраживања чине наука, теорија и експерименти о боји и то Јохан Волфганг Гете, *Наука о боји*; Филип Ото Рунге, *Кугла боја*; Јосеф Алберс и Јоханес Итен; затим синестетичка метода Василија Кандинског, метода

истовременог чулног опажања; истраживања од уметника романтичара Вилијама Тарнера, преко Ада Ренхарда до Рембранта.

Од материјалности боје до материјализације светлости.

Материјализацију светлости Јасминка Богдановић открива и везује за рад на портретима, промишљањима о оку и погледу, као доминантан мотив, од поновног сусрета са фрескама Рашке школе, од светлости као супстанце живота, прожимајућег елемента уметничке стварности, до *погледа из дубине*.

Методe истраживања

У истраживању се примењује феноменолошка метода. Полазиште су феномени и њихова иманентна суштина: Гете је пошао од феномена боје, Рунге, Алберс, Итен и Кандински од преклапања теорије и праксе, односно њиховог прожимања. Сликаство се разуме као истражујући поступак стварности, у којој се отелотворује њена имагинација.

Рад је испреплетен сликарским иконографским анализама.

Опис докторско уметничког пројекта

Изложба докторског уметничког пројекта *Боја и поглед су трансцендентни. Боја погледа – поглед боје* у Галерији ФЛУ замишљена је као слојевит догађај: отварање, радионица, пројекција документарног филма *Експеримент БОЈА*, примери романтичара Каспар Давида Фридриха, Вилијама Тарнера и Џемса Турела; затварање изложбе – разговор са уметником: *Од Аутопортрета I до Портрета Јасминка*.

Изложба је имала две поставке и излагани су радови из циклуса *Каспар Хаузер, Генеза, У-Живо, Молитвени записи, Дете Европе – деца Европе*, као и портрети одраслих из циклуса *По-гледан* и *У нечијем погледу*.

Увек су то људи

То Ти знаш

срце њихово

је звезда малена

која Земљу обасјава.

(Розе Ауслендер)

Романтичарски феномен прочитан у портретима праћен кроз неодређеност, разливање, осипање чврстих облика; Новалисови фрагменти о даљини, брисање обриса, расипање одређеног у неодређено, све то су етапе просторно визуелног путовања у бесконачно.

Јасминка Богдановић је отворила кутију заточеништва Каспара Хаузера, замрачену ћелију његове изолације.

Rot für den Kaspar (Црвена за Каспара) не носи црвену линију убода његовог трагичног краја, већ румену линију живота.

Оцена достигнутих резултата

Оно од чега Јасминка Богдановић полази у свом докторском раду, јесте сложен узрочно последични однос боје и светлости. Боја не постоји без светлости. Светлост је феноменолошки облик живота, а боја њена појавност, у одређеном измеривом регистру људског ока. Феномен боје читава се у човековом оку. Дакле, без тога свет је у тами. У мраку не постоји боја. Њу иницира светлост у специфичним условима, које је уочио и истражио Гете, у свом обимном делу *Наука о Боји*, која је полазиште овог истраживања.

Да око није сунцу налик

Како бисмо могли светлост гледати

Да не живи у нама сама Божја снага

Како би нас Божанско могло усхитити

Гете је на крају свога живота предвидео романтичарску плиму.

Преглед остварених резултата у одговарајућој области

Деца нам поклањају небо. Она још нису одбацила своја крила. Носе у себи свет за којим уметник чезне.

Својом темом *Боја - Имагинација стварности. Однос портрета и сликарске медитације* Јасминка Богдановић истражује романтичарске феномене и себе као романтичарску личност *par excellence*: *Свако уметничко дело је непоновљиво јер је стварано у одређеном самосвојном контексту стварности. Оно је само у склопу стварности тајанствено и истовремено тајне света обелодањујући, увек конкретна садашњост.*

Оцена научног доприноса и критички осврт

Романтичарске идеје овде се постављају као штит од надлазећег отуђења, као брана пред равнодушношћу и хладноћом света. Романтизам као правац никада није имао манифест ни утемељиваче, већ се разлио као стихија кроз времена, натапајући својим специфичностима или рушећи силовито својим бунтом, револтом, негацијом норми и естетичке шематике.

Немачки романтизам је најпресуднији за настанак и моделовање романтичарског феномена. По Новалису романтизовати значи - баналном дати узвишен смисао; уобичајеном - тајанствени изглед; познатом - достојанство непознатог; коначном - привид бесконачног.

Август Вилхелм Шлегел дефинисао је разлику између света класике (око, вид, коначност) и света романтике (ухо, слух, бескрајност) као сукоб и антиномију између уређеног, довршеног света, света законитости и недовршеног, лабилног света, света хаотичне устремљености ка бескрајном, непознатом, непрекидно прогресивно динамичном.

Разлика између класике и романтизма, између *ограничено* лепог и лепог *без ограничења*, заснива се на разлици ока и уха, као чулно поетских инструмената. Романтичност је сва садржана у звуку.

Оживљени дух првобитне љубави лебди овде поново над водама ... ова (уметност) ближа је тајни свемира.

Закључак комисије

Јасминка Богдановић нас одводи испред својих *Тихих слика...* Вечност и бескрај могу се докучити осећањем, не разумом. Али не сваким осећањем, него само негативном емоцијом, болом. Том кратком формулом сажета је суштина романтизма: однос према бескрају и вечности, бол уместо радости, ... , интонација меланхолије, односно песимизма као инструмент и резултат сазнања. Не радост, него бол, испуњава бескрај и вечност.

Боје су деловања светлости, деловања и патње.

(Гете)

Јасминка Богдановић је уметничка личност која својом докторском темом *Боја - имагинација стварности. Однос портрета и сликарске медитације* спаја темеље немачке и светске филозофије и уметности са српским средњовековним сликарством. Добро разрађеног и изузено интересантног истраживања и са референтном литературом, аутентичношћу теме препоручује се нашој пажњи и подршци, актуелна за обе заједнице. Актуелна немачком говорном подручју, где живи и ради као уметник и предавач, као и српској академској заједници.

мр Добрица Бисенић, ред. проф. ФЛУ

др ум. Зоран Граовац, ред. проф. ФЛУ

др Саша Радојчић, ред. проф. ФЛУ

др ум. Бранка Кузмановић, ред. проф. Факултета примењених уметности

Ментор

др ум. Драгана Станаћев Пуача, ред. Проф. ФЛУ
